

»Dober sil« me je pohvalil oče, jaz pa nisem mogel do besede.

»France, Jaka, Jože, mama!« je zaklical oče, jaz pa sem stal pri vreči in bilo mi je, ko da sem napravil strašno veliko delo. Nasmehnil sem se Francetu in Jaku, zu Jožeta mi še mar ni bilo, kot bi hotel reči: »Vidva bi omagala, jaz sem jih pa le prinesel!«

»Poglejmo, kaj je Janez prinesel!« je rekel oče in se sklonil k vreči in jo odvezal.

»Težak pa je ta april, težak! Dobro si se spokoril!« se je zasmel, zakrohotali so se bratje in še mati mi je privoščila. Iz vreče me je zijalo staro železje, ki se je zapletalo okoli obrabljenega volovskega komata.

Zapr! sem se v izbo in tisti prvi april s starim železjem in obrabljenim komatom sem si za zmerom dobro zapomnil.

Venceslav Winkler

Zgodba o mrtvi vasi

Živel je graščak, bil je bogat, da je kupil vas, hiše in ljudi. Prav vse, tudi Jernejčka ciganskega, ki ni imel ne očeta ne matere, temveč le cesto in popotno palico. Vsak človek ima nekje dom. Tudi Jernejček ga je imel. Ni sicer vedel, katera hiša je njegova, toda rekli so mu in je moral ostati, da je še njega kupil graščak. Bilo je vse poceni, dva denarja za človeka, tri za hišo, štiri za grunt. Jernejčka je dobil graščak za nameček.

Bil je pa graščak prav daleč doma. Na skrivaj so si ljudje marsikaj namigavali. To je pa res, takole proti večeru je dobival navadno goste. Pripeľjali so se v zaprtih vozeh in konji so tolkli po kamniti cesti proti gradu, da so se iskre kresale. Grajski hlapci so pravili, da je smrdelo po žveplu. Pa to mogoče ni bilo res, saj je bil drugače graščah človek kot drugi, le strog je bil in trd tudi. Na primer prav zaradi Jernejčka. Ni ga mogel videti. Če ga je srečal, ga je ošvrknil z bičem. Naj se spravi delat, ga je učil, kaj se samo potika po svetu. Jernejček je molčal. Pred gospodo je sploh dobro molčati.

Ko pa je prišla jesen in je grajski valpet s hlapcem pobiral desetino. je hodil Jernejček po njivah. Sam ni imel zemlje, a kaj je prijetnejšega, kakor hoditi takole jeseni, ko vsi delajo, po polju. Jernejček je hodil, mogoče je tudi kaj govoril, nič se ne ve. Toliko stvari se zgodi kar mimogrede, da se ne razloči, kdaj je začetek, kdaj konec. To pa je, čez nekaj dni se je valpet poklonil pred graščakom in povedal ponižno:

»Milostni gospod, letos ne bo desetine, nočejo je dati.«

Graščak je žvižgal, gledal nekam v dolino, še zmenil se ni za valpta. Valpet se je priklonil in povedal še enkrat.

»Že prav!« je rekel graščak kratko in žvižgal naprej.

No, to je morala biti prav posebna pesem.

Takrat Jernejčka ni bilo doma. Hodil je nekje onstran hribov. Ko se je drugo jutro vrnil, se je začudil. Vsa vas je molčala kot mrtva. Ljudje so ležali po tleh, po ležiščih, povsod, kjer jih je ura zalotila. Nekaterim se je poznalo na obrazu, da so se z muko branili konca. Ali je to smrt? Jernejček je tipal trupla, a ni mogel verjeti. Kaj niso govorili včasih o graščakovih sorodnikih? Dosti čudnega se zgodi na svetu.

Dva dni je posedal po vasi. Tretjega dne se je napotil v grad. Vprašal je, če ga vzamejo za hlapca. Valpet ga je pisano pogledal in rekel, da močan sicer ni, a ga bodo že zaposlili.

In je ostal.

Bilo je vse lepo in je imel pijače in jedače na pretek, a ga je ves čas skrbelo samo eno, kako bi rešil mrtvo vas. Ogradili so jo namreč in valpet je zapretil s palicami tistemu, ki bi stopil vanjo. Zato je trava prerasla pota in dvorišča in so se koče nagibale k zemlji, kakor bi se morale vsak hip zrušiti. Jernejček je dolgo premišljeval, potem se je odločil. Ves čas je bil v službi dober in pošten, pa so ga kmalu postavili za konjskega hlapca. Konji so pa bili že tiste čase taki, da so radi divjali in je nekoč zdivil graščakov najljubši vranec.

»Primate ga, primite ga!« je kričal graščak, ves zelen od jeze.

Pa nihče se ga ni upal prijeti.

Jernejček je pa prišel od nekok iz hleva, prijazno je pokimal konju in konj se je napolnil proti njemu in se ustavil pred njim, kakor bi se nič ne zgodilo. Graščak je gledal malo debelo, potem je rekel:

»Ti boš odslej zmeraj pri meni.«

Jernejček je prikimal. Bil je zadovoljen.

Od takrat sta hodila zmeraj skupaj z graščakom. Zgodilo se je pa, da sta v gorah zašla. Konja sta komaj še lezla po stezi. Gospod se je hudoval in robantil, potem je ukazal Jernejčku, naj ga izpelje iz goščave.

»Prav rad,« je rekel Jernejček, »samo to mi povejte, zakaj je vas v dolini ograjena in kako, da so ljudje kot mrtvi?«

Graščak ni hotel povedati. Rekel je, da ga bo dal zapreti, ker je predrzen.

Jernejček ni odnehal.

»Pa ostanite v teh skalah!« je odgovoril.

Graščak je videl, da ni pomoči in je razložil vse po pravici. Hudobci imajo besedo vmes, v peklu bi se moralo povprašati.

Jernejček je razumel in sta kmalu našla pot.

Drugo jutro je graščak poklical valpta in mu ukazal, naj Jernejčka takoj vrže v ječo. Iskali so ga, a ga ni bilo nikjer več. Navsezgodaj je že izginil iz gradu in se odpravil proti peklu.

Dolgo je hodil. Pravijo sicer, da je pekel blizu, a Jernejček najbrž ni mogel najti prave poti. Ko je prišel do njega, je bil ves izmučen in zdelo se mu je, da ne bo mogel več živeti.

Potrkal je na peklena vrata, pa so mu odprli. Ko je povedal, kaj bi rad, so ga peljali pred najvišjega poglavarja vseh hudobcev. Pa tudi ta si ni upal sam odločiti. Sklical je veliki zbor. Prišli so hudobci z vseh strani sveta. Posedli so okrog kotlov, nekateri so se obesili za verige, potem se je začelo prerekanje in ropotanje. Ko se je pa velikemu poglavarju zazdelo, da je že vsega zadosti, je vstal in odločil po svoje:

»Naj bo, ker sem dobre volje. Vas je mogoče rešiti, toda ta človek, ki jo hoče rešiti, naj zato leto dni dela v peklu.«

Hudobci so pritrdili. Jernejčka je obšla groza, toda potolažil se je, da bo vse skupaj trajalo samo eno leto. Takoj so mu izbrali delo. Naložili so mu, da bo prenašal duše od peklenkih vrat pa do prve dvorane. In vsi so se mu smejali.

Bilo je res hudo. Vsaka duša se je otepala pekla. Medtem ko so hudobci, ki so bili tega vajeni, lahko prenašali po dve, tri duše, je Jernejček že pod eno omagoval. Padal je, pobijal si je obraz, bilo mu je res hudo.

Trpel je in trpel.

Končno je vendar preteklo leto. Prišel je zadnji dan. Proti večeru je šlo.

»Še zadnja duša!« je vzdihnil Jernejček.

Pa ko je nesel zadnjo dušo, je čutil, da je strahovito težka. Pogledal jo je natančneje in jo spoznal. Bila je duša domačega graščaka. Prestrašil se je.

»Nič se ne boji!« je zasopihala duša. »Graščak je pravkar umrl.«

Potem so ga izpustili iz pekla. Še podili so ga.

Hitel je domov. Seveda, bilo je daleč, pa je zamudil pogreb gospoda graščaka. Nič mu ni bilo žal. Toda tudi domača vas je zopet oživila. Ko pa je vaščanom pripovedoval, kako se je mučil zanje v peklu, so se mu vsi smejali.

»Pojdi no, pojdi! To se je kar samo od sebe zgodilo!« so rekli.

Moral je molčati, drugače bi ga zapodili. Počasi je začel še sam verjeti, da se ni nič zgodilo — — —

Andrej Šavli

Pravljica o zmaju

Pod Slemenom leži zelena ravan. Od roba do roba hitijo čez njo bele ceste. Kakor z nitmi so pripete z njimi vasice, ki so se umaknile z ravnine pod hrib in se plašno stiskajo pod vznožjem. Česa neki so se zbele? O, saj bi se rade udobno zleknile sredi ravnine. Več prostora bi bilo tam, sonce bi sijalo nanje od jutra do večera. Ob ravni in široki cesti bi se zvrstile pobeljene hiše, pred vsako ograjen vrt, na njem cvetlična greda. Še ljudi bi se polastilo praznično razpoloženje. Toda ravan je treba preorati v njive, da zraste krompir, oblice in nekaj koruze za močnik. Ljudje se že lahko potiskajo po klancih in tudi s soncem morajo biti zadovoljni. Saj sije kolikor more.

Tako je bilo že od vsega početka. Vdano in mirno so sprejemali ljudje iz božjih rok sonce in dež, točo, sneg in slabo letino, srečo in nesrečo, rojstvo in smrt. Kdaj pa kdaj, to se pravi na božič in na veliko noč, so se najedli do sitega celo belega kruha in mesa, drugače pa so živeli bolj v pomanjkanju kakor v izobilju. In ker so bili revni, so sanjali o bogastvu, zlatu in sijaju: ker so bili umazani coklarji, ki so morali včasih še gnoj izpred hiše znositi v košu, so sanjali o vitezih na čilih konjih; ker so bile raztrgane pesterne, so sanjale o kraljičnah in vilah; ker so bili od vsega sveta pozabljeni pastirji in kravarji, so sanjali o kraljevskih prestolih za gorami; ker so živeli ob oblah, krompirju in močniku, so sanjali o bogatih pojedinah in o dobrotah Indije Koromandije. Lažje jim je bilo tako. Izmislili so si pravljice.

Izmislili so si tudi ono o strašnem zmaju.

Nihče ga ni klical, nihče si ga ni želel, pa se ti privleče od nekod, se nemarno zlekne v močvirje ali pa se potegne v kakšno votlino in pravi: